

A BAMBUSZ.

Az ipar óriás fejlődése következtében a verseny arra kényszeríti a kereskedő és iparúzó világot, hogy a gyári feldolgozáshoz szükséges nyers anyagot a lehető legolcsóbban szerezzék meg; s minthogy ezt a vén Európában már alig teheti, mivel a föld és terméke a sűrű lakosság miatt drága, a forró égöv kincsekben kimeríthetetlen gazdag országaihoz fordul, hol nemcsak óriás mennyiségben igen olcsó áron kapja a nyers anyagot, de ipari feldolgozása is kevesebbe kerül. A pálmák, a bambuszok, stb. már kész rostokat szolgáltatnak, s e trópusi növények haszna és fontossága még nagyobb a bennszülött lakosságra nézve, mely gyümölcsseikből él, s minden házi eszközeit is belőlök készíti. Ismeretes e téren az oly sok irányban kihasznált palma szerepe s a palma mellé kétségkívül méltán sorolhatjuk a bambuszt is, melynek nemcsak élete, fejlődése szerfelett érdekes, hanem szerepe a bennszülöttek háztartásában is bámulatosan sokoldalú, s minthogy meghonosításával az utóbbi időkben hazánkban is kezdenek foglalkozni, alkalomszerű lesz róla egyet-mást elmondani.*

A »bambusz« elnevezés eredetileg gyűjtőnév, melyen minden több évig élő, fás szárú, elágazó füvet értünk. Ilyen

* A bambuszra vonatkozólag az utolsó években több jeles dolgozat jelent meg, melyek közül főleg Sch r ö t e r-nek, a zürichi politechnikum tanárának 1885-ben megjelent dolgozatához ragaszkodunk. Címe: »Der Bambus und seine Bedeutung als Nutzpflanze.« Zürich, 1885. (Neujahrsblatt, herausgegeben von der Naturforschenden Gesellschaft. LXXXVIII.)

növényt először Ktesias mutat be a Herodotus művéhez írt függelékben, a hol az Indus hegyeiről oly nádat ír le, mely magas, mint a hajóárbock s oly vastag, hogy csak két ember éri körül. Ez után jó ideig nagyon töredékes volt a bambusz ismerete s bár Aristoteles és Plinius műveiben találunk néhány feljegyzést, csak Rumpf, az »indiai Plinius« volt az első, ki 1743-ban 24 különböző fajú nádfát ír le. A »bambusz« nevet 1768-ban Linné vitte be a tudományba; a bambuszok első magánrajza 1830-ban jelent meg Ruprecht-től, ki 8 nemet (génusz) írt le 67 fajjal; a másodikat Munso tábornok készíté 1868-ban, s ebben már a nemek száma 21, a fajoké 220; az algíri telepítéseket a Rivière testvérek ismertették. Mindezeket tudományosan revideálta Benthams és Hooker 1883-ban s a nemek számát 22-ben, a fajokét 171—174-ben állapították meg.

A bambusz alkotásában a füvek, pálmák és lombos fák jellemvonásainak sajátosságos vegyülékét találjuk meg. Van földalatti szára (*rhizoma*), melyből a földfeletti száraz vagy egy pontból, vagy egymástól bizonyos, 1—3 dcm. távolságban nőnek ki; amazokat *bokros*, emezeket *szálas* bambusznak nevezzük. A bambuszokat a füvektől a hosszú élet választja el; a füvek egy, legfeljebb két évig élnek, holott a bambuszok a 60 évet is meghaladják; a bambuszok ezenkívül megfásodnak, sőt meglombosodnak; ez a bambuszt az igazi lomblevelű fák mellé állítja; pálmáknak pedig annyiban tekinthetők, hogy fások és

már kezdetben mindjárt a végleges vastagsággal jelennek meg, mi az évek során sem gyarapodik, mint pl. a lomblevelű fák évgyűrűik által; hosszú élete után azonban a bambusz ismét a fűfélék jellemét veszi fel és a mint egyszer virágozott s gyümölcseit megérlelte, elhal és az élet felújítása, a fajnak szaporodás útján való fennmaradása ismét a rhizómára száll vissza.

A bambuszok földfeletti hajtásai bámulatossággal növekszenek, s e tekintetben az egész növényvilágban a legelső helyen állanak, bár a gyors növés a fajok, valamint az éj és nap szakai szerint is változik. A skenasy egy bambuszon 24 óra alatt 216 cm. növekedést figyelt meg; a híres angol Kew-Garden *Bambusa arundinacea*-ja 91 cm., a bengáliai *Bambusa Fulda* 73·3 cm., az Algír mocsaras vidékein nagyban művelt *Phyllostachys mitis* 57 cm., a berlini fűvészkert *Bambusa verticillata*-ja 22 cm.-t növekedett 24 óra alatt. A fiatal hajtás e rendkívüli gyors növés következtében már az első év folyamán, a szár hosszönvekedésének befejezte előtt megkezdődik; az ágak közvetlenül a csomók felett fekvő rügyekből fejlődnek ki, s ezek ismét többszörösen elágaznak s a bokros bambuszok egész lombozata a lomblevelű fákra emlékeztet. A legvégső ágakon vannak két sorosan a hosszú levelek elhelyezve, s a bambusz e végső izein, — s ezt már a mi bambusz sétatálcáin is megfigyelhetjük, — az izek hosszában mély barázdák vannak, melyek Rivière kimutatása szerint a levélhüvelynek erősen előnyomuló főerétől keletkeznek.

A levelek szintén eltérnek a fűfélék általános típusától: a levél két része, a szárt körülölelő hüvely és az attól elálló lemez közzé még egy íz van ékelve, mely a lomblevelek nyelének felel meg. A lemez igen nagy; a 60 cm. hosszúság és a tenyérnyi szélesség nem ritka, sőt az új-granadai *Planotia nobilis* levele 30 cm. széles és 4·5 m. hosszú, a mi a fűfélék közt eddig a leghosszabb levél.

Az ágak átalakulásával itt is találkozzunk; némely faj (*Arundarbor spinosa* Rumpf) oldalágai a csomókon álló tuskékké alakulnak, majd ismét más fajok alsó csomóin légyökerekké változnak, melyek vagy meggyökereznek a talajban, vagy pedig tuskévé alakulnak, mely rendkívüli tűneményt eddig csak egy pálmán (*Acanthorhiza*) és a híres hanggyásznövényen (*Myrmecodia*) lehetett megfigyelni.

A bambusz-fajok nagysága különböző. A legkisebbek az örök hó határáig felnyúló *Chusquea andina* (Dél-Amerikában, Chileben) és a gyengéd *Bambusa Fortunei* (Japánban); ezek magassága csak két láb. A leghosszabb bambuszok a 125—130 lábat is meghaladják s átmérőjük is az 1—30 cm. közt ingadozik. A bambuszok nem mind egyenes növések; vannak, bárcsak igen kevés számmal, kúszók is, melyek fáról fára kapaszkodnak s Madagaszkár, Ceylon és Jáva őserdeinek egyik főekességét alkotják.

A bambusz szára belül üres, s csak a haránt lemezek, melyek az izeket választják el, osztják fel az egészet több rövidebb csőre; ily szerkezet biológiai fontossága könnyen megérthető, mert főleg a magas és üres oszlop képes leginkább a lombzat nagy terhének elviselésére. A bambusz szárában rendkívül sok kovásva rakódik le, sőt a kovásva tartalom némely fajokban oly nagy, hogy aczéllal szikrát lehet belőlök kiütni; Jávában ilyen bambusból készítik a lóri-papagáj kalitját s ennek rövid idő alatt megtompul hegyes és éles csőre s csapása ártalmatlanná válik; Braziliában az ottani kemény fajokat a vas és

csont csiszolására használják. Az izközők béle szívacsos s ezt a kínaiak lámpabélnek alkalmazzák; egyes fajok üres tengelyében a víz összegyűl, kristály-

tiszta és hús, s a fáradt vándornak enyhét ad; más fajokban az alsóbb ízek nedvében a kovasav alakatlan szögletes rögökké alakul, mely a szár elégetése

után megmarad, s *tabasir* néven Kína és India lakóinak legalkalmazottabb gyógyszereként szerepel ideges bántalmak és nyavalyatörés görcsök ellen.

A bambuszok virágzása különböző; némelyik (*Arundinaria falcata* és *A. Hookeriana* Szikkimből) minden évben virágzik, a legtöbb azonban csak több

év multán; sőt az *Arundarbor maximá-*nak nem kevesebb mint 60 évre van szüksége, hogy virágozzék s ezért a legtöbb bambusz virágtalanul kerül a herbáriumokba. Különös, hogy néha egészen váratlanul az egész bambusztelep egyszerre kivirít s a viritás után persze tönkremegy; úgy látszik az éghajlati viszonyok valami különös összejátszásának kell tulajdonítanunk a bambusztelepek e gyors és egyszerre történő kivirágzását, mert ez esetekben az is feltűnő, hogy fiatal és öreg hajtások egyaránt virágoznak. E kérdés azonban még nincs eléggé tanulmányozva, bár egyes eseteket már jegyeztek fel Indiából, Birmából, Japánból, Algirből, sőt Európából is. A bambusz e váratlanul beköszöntő termése gyakran áldás a népeknek, s 1812-ben ez az éhínségtől mentette meg Indiát. A termés megérése után a növény elpusztul, de rhizómája az eddigi megfigyelések szerint megmarad s új hajtásokra képes. A bambusz gyümölcsének szerkezete kétféle; az egyik hasonlít a többi fűfélék magvának szerkezetéhez, vagyis a magház fala a maggal szorosan összenőtt, a másiknak e két része nincs összenöve.

Érdekes, hogy az ó- és újvilági bambuszfajok egymástól teljesen elkülönítve élnek; csak egy faj, a *Bambusa vulgaris* közös mindkét világrész trópusai alatt; erről sem bizonyos azonban, hogy Amerikába nem a kultúra vitte-e be. A földgömbön el vannak terjedve Ázsiában, Afrikában és Amerikában az é. sz. 40°-tól a d. sz. 42°-ig, jobbra a forró éghajlat alatt mocsaras vidékeken. Európában és Ausztráliában hiányzanak. Némely faj bámulatos magasra nyomul fel; így pl. az előbb említett *Chusquea andina* csak a 13 ezer lábón túl található, a 15 ezer láb magasságig terjed s 5—6 láb magasan teljesen ellepi a földet, oly sűrűen, hogy azon sem ember, sem állat nem hatol át. Ahol a bambusz gyakori, mint pl. a forró Ázsiában, ott igen jellemző tenyészeti típust alkot, melyet a növények fiziognómiájában »bambusz-formáczióknak« ne-

veznek s melynek főjellemét éppen a fűfélék és fák összekapcsolása teszi. A bambuszból álló fűerdőket *dsunglé-*knak nevezik.

A bambuszt *házépítésre* egyaránt használják az Amazon partjain, mint Közép-Afrikában, az Aranypartokon, a kelet-indiai szigetvilágban, a pápuáknál, Indiában, Japánban és Khínában. A khínai nemcsak építi belőle házat, hanem hatalmas élő bambusz-kerítéssel a szelek ellen is megvédi; hasonló élő kerítések vannak Japánban is. A szumatrai, mielőtt a bambuszt használná, egy hónapig a vízben áztatja, mert azt hiszi, hogy így a rovaroktól megvédi. A maláji czölöp-építők is kitűnően alkalmazzák s itt csak egy rossz oldala van a bambusznak, hogy két darab közt (a szár üressége miatt) az összeköttetést csupán ékeléssel nem lehet elérni, hanem a rotang rostjait kell, mint kötelet segítségül venni. A ház falait a bambuszszárból metszett hosszú lemezekből (bambusz-deszkákból) állítják össze; a fedélzetet bambusz-levelekből, majd pedig hosszában ketté szelt bambuszból készült zszindelyekből készítik; ily épületeket, melyek minden része bambuszból áll, már a mongolok országából ismertet Marco Polo, s ilyenek még ma is igen közönségesek Jávában és Szumatrában. Khínában egész falvak vannak, melyek egyedüli építő anyaga a bambusz s még a kőházakat is úgy építik, hogy először megcsinálják és fedél alá hozzák a ház vázát bambuszból, s csak azután végezik naptól s esőtől védve a kőműves-munkát. Az ily bambuszfalvak égése irtózatos, ha egy ház kigyúl, az egész falu leég; a lángoló nád menydörgésszerűleg ropog s a benszülöttek a mollukki szigeteken azt hiszik, hogy a ropogásban e szót lehet hallani: »bambu, bambu«.

A házat a *kert* veszi körül s a bambusszal itt is lépten-nyomon találkozni. A jávai háza körül bambuszból fon kerítést; a japáni kertjének minden buktorát, a kúszónövények lugasát s a csemeték karóját is bambuszból szereti

készíteni; s a japáni nők, hogy mes-terkéltén készült hajdíszüket éjjel meg-óvják, fejüket bambuszládára hajt-ják, melynek a hajdísznek megfelelő nagyságú nyílása van. A batták czölöp-építményeikre létrán mennek fel. Ez a létra háromtéle: vagy egy szál bam-busz, melyen könyöknyi távolságban láb nagyságú lyukakat vágnak; vagy e lyukak a bambusz két oldalán vannak egymással szemben s ezeken keresztül vékonyabb pálczák nyúlnak hasonlóan a mi fokos árbocunkhoz; vagy végül két szálból állnak s ezt kötik össze a létra fokai.

A borneoi dajakok és a szumatrai atkinok a bambuszból lámpát csinálnak, melyben dammara-balzsamot égetnek; Celebesen ugyanezt az új sirokra teszik. Majd hosszában fektetik le a bambuszt s felét levágják s a szárnyasoknak itató vályuul szolgál pl. Szumatrában; majd áldozati kehelynek állítják fel az utak hosszában, s megtömik bétellel, pizang-gal és mésszel, hogy a haragos isteneket kiengeszteljék. Majd a levelekből fonnak kelyheket, s ezt valami vízjárhatlan anyaggal körülkenik; ebből issza a szikimi az ő mavra-sörét és a szumatrai az ő pálmaborát.

A *konyhában* a tüzet csinálják a bambusszal, valósággal csiholják. Birmá-ban e csiholást a természetben is elő-idezik a szelek, s ilyenkor az egész bambusz-dsungle kigyulad s hónapokig ég. A borneoi dajak porcellán-darabok-kal csiholja ki a szikrát. A tűz éleszté-sére fujtatókat készítenek szintén bam-buszból; ilyen bambusz-fujtatókat hasz-nálnak a kovácsok is Bali-szigetén, Kíná-ban, Szumatrában, Madagaszkaron.

Vízfordásra az egyes internodiumo-kat használják egy válaszfallal; fogantyú-nak egy oldalág tövét hagyják meg ren-desen; ha több víz kell a házban, akkor több ízes bambuszt használnak, s ezen ízeknek csak a legalsó falát hagyják meg, a többit kiütik; a víz benne hűsen marad s szagot sem kap; ilyenek van-nak Madagaszkaron és Szumatrában; ily »hordók«-han viszik Celebes lakói

a pálma-bort a piacra. A hivatalosan megállapított jávai térfogat-egység a bambusz internodiuma és ez a kínaiak-nál is megvolt. A bambusz leveleiből fonnak a kínaiak gyümölcs és főzelék számára kosarakat, s a japániak ily fo-nadékkal szeretik körülvenni a virág-edényeket, s más nagy üveg- és por-czellánvázákat.

A bambusznak egészen fiatal hajtá-sai asztra kerülnek, mint nálunk a spár-ga. A bambusz fehérjetartalma War-ri ng t o n szerint 3·28%, a spárgáé meg csak 2·3%, az újval táplálób-b. Kínában különösen szeretik, a malá-jok azonban kevésbbé; szárítva Mon-gol- és Mandsuországba szállítják; be-főzve pedig a tengerészek kedves ele-dele: »atsjar« vagy »szalgama« néven. Szikkimben a magvakat majd megfőzik, mint a rizst, majd kenyeret sütnék liszt-jéből, majd sörkészítésre használják; s a mézben piritott bambuszmag a hin-duk egyik nyálánksága. Hasonló a mi mézeskalácsunkhoz.

Evőeszközök készítésére szintén jól használják a bambuszt. Egy bambusz szil-ánk, melynek fogantyúja a csomó feletti túske nem csak kés, hanem az angol Guyanában (Dél-Amerika) sebési mű-szer; a kínai villája bambuszból készül; s a japáni szaki-pálinkáját (rizsből) bambusz kaneállal szürcsölgeti; az opium; pipák nyelei is mind bambuszból vannak.

Említettük, hogy *gyógyszernek* a ta-basirt használják; ezenkívül azonban a bambusz levelének alapján levő szőrök-nek mérgező hatást tulajdonítanak, s Celebes lakói ezzel ölik meg ellensé-geiket. Hasonló értelmű, de kissé homá-lyos följegyzéseket találunk a kínai iratokban, melyek bizonyos bambuszok-ról állítják, hogy haj- és szakáll-hullást idéznek elő.

A bambusznak a levelezésben, *irás-beli érintkezés*-ben is megvan a maga szerepe; a jávaiak hadüzeneteiket róják bambuszra; s a szumatrai malájok ősi hagyományait, az »undang-undang«-okat szintén a bambuszra róva adják át

nemzedékről nemzedéknek; s ugyan-csak a szumatrai paszuma-népnél a gyógyításban és varázslatokban használt formulákat karczolják be a bambuszba; s az ifjú, ki útra kél, ily beírt bambuszt hagy kedvesének, ki azt minden nap elolvassa s a bambuszból iszik is naponként, hogy azok a mondások annál jobban a vérebe menjenek. Kelet-Indiában a kókusz leveleire bambusszal írnak, s a kínaiak legősibb történelmi monumentumaiban bambuszra rótt könyvek egész halmaza tartozik; ily könyveket találtak a szumatrai battáknál is. Ezeknél azonban fontosabb a bambuszpapír, melyet a kínaiak áztatott bambuszrostokból töméntelen mennyiségben állítanak elő, s erre nemcsak a kínaiak írnak, hanem belőle igen sokat kivisznek Európába és a kö-meg más nyomtatásban alkalmazzák. Jávában e rostokból csomagoló papírt készítenek, a mollukki szigeteken a *Bambusa vasaria* levelének a nyél és lemez közé eső finom részét szivarka-papírnak használják.

A népek *zenéje* is sokat köszönhet a bambusznak. Legegyszerűbb alakja az aeolhárfa. Mikor az angol *Logan* a malakkai Kandingar falúhoz közeledett, sajátos zenét hallott, melybe lágy és erős hangok csodálatos módon vegyültek össze; *Logan* észrevette, hogy e hangok egy 40 láb magas bambuszból keletkeznek, úgy hogy a szél átfúja a bambusznak a bennszülöttektől fúrt különböző nyílásain; a bennszülöttek ezt »zenélő bambusz«-nak nevezik. Ennél komplikáltabb szerkezetű a jávai »anklong«-hárfa, melyben már több különböző hosszúságú bambuszcső szerepel. Bambuszból készül a malájok minden fúvó hangszere, ebből a kínaiak varázs-sípja, mellyel a rossz szellemeket kergetik el, ebből a Reunion, Solor és Timor szigetek lakóinak gitárjai; s ebből a jávaiak egy a cimbalomhoz és zongorához leginkább hasonlítható verőhangszer; ebből a szumatrai batták harangja, melyet a rozsföldeken madarak ijesztésére állítanak fel, s az ültetvényt bambuszcsapdákkal veszik körül

a disznók éjjeli támadásai ellen. Birmában vészharangnak használják; a celebesi buginok papjai pedig ezzel igyekeznek a novíciusokból a gonosz szellemeket kiüldözni.

Az *öltözetekben* rendkívül sokféleképp használják a bambuszt; Indiában, Kínában, Japánban és a kelet-indiai szigeteken mindenütt a csilinder-alakú bambuszkalapot viselik. A jávai Bantam-gyarmaton külön kalap-ipar fejlődött ki, mely az európai kivitel számára óriás mennyiséget készít évenként. Közép-Szumatra piaczaiban a bambusz-fésűket nagyban árulják és a pápuák egyik főekessége a dús hajzatban levő fésű. A kínaiak a bambusz felhasználásával különösen könnyű nyári ruhákat készítenek s meleg időben ezen kívül mást nem is vesznek magukra. Legismeretesebb terméke a kínai és japáni iparnak a bambusznapernyő, melyet szeder-papírral vonnak be; a malájoknál is divatban vannak ezek, s a társadalmi különbségeket is kifejezik vele. Ugyancsak bambusz-vázzal vannak ellátva a japáni legyezők, melyből csak Osaka városa visz ki 4 millió darabot csaknem $\frac{1}{2}$ millió frank értékben. Végül ismeretes a bambusz széleskörű alkalmazása a sétatálczák és ernyőbotok alakjában az európai életben is.

A bambusznak azonban nemcsak ilyen szelid hivatásai vannak. A *lándsákra* és *dárdákra* kiválóan alkalmas könnyűsége és keménysége miatt. Legegyszerűbb alakját ennek a Szunda-szigeteken találjuk, hol magát a bambuszt hegyezik meg s legfeljebb, hogy még keményebb legyen, a végét megszenesítik. Másutt a bambuszdárda végére vashegyet erősítenek s kivétel nélkül ilyen-nel van fölfegyverkezve a kínai lovas-ság. A malájok dárdáikat igen szépen fölékesítik. A borneói dajákok üres lándsáikat egyszersmind tegeznek használják mérgezett nyilaik számára, s ugyane célra szolgál egy másik bambusz Dél-Amerikában Guyanában; persze ezeket mindenütt kiczifrázzák s különféle rajzokkal ékesítik. Veszedelmes fegyvert csinálnak a bambuszból az atkinok,

kik egy 2—3 láb hosszú darab két végét erősen kihegyezik, megszesesítik, földbe verik, úgy hogy csak egy kis hegye áll ki, melyet lombbal takarnak le; ez azután veszedelmes sebet üt az ellenség lábán; ugyancsak ők használják a bambuszt kerítések, sánczok, szállítható őrtornyoknak s a bambusz-erdőkkel körülvett vár még ágyugolyóval is alig vehető be. A hollandi katona-orvos kitűnő beteghordó-székeket állít össze bambuszból.

A vadászásban és halászatban is jelentékeny a bambusz. Bambuszból készítenek a tigrisek csapdáját; bambuszkarókat két egymáskörüli körbe vernek le; a belsőbe teszik a csali étket; a tigris áthatol a külső kör ajtaján, mely mögötte bezáródik; a két kör közti út oly keskeny, hogy ott az állat meg nem fordulhat, s falai oly magasak, hogy át nem ugorhatja, s így meg van fogva. A halászok ebből készítik a vizekre labirinthjaikat, melyekbe a halak betévednek, bambusz-rostokból készül a háló és a jávai és himalaja-alji folyami halászatra a kosár. A kínai kis czölöp-építményt állít a vízbe bambuszból és hálóját onnan figyeli, s ha hal beléakad, felhúzza a nélkül, hogy tanyáját elhagyná vagy magát láttatná, s így a többi halat elriasztaná.

A bambuszt az igazságszolgáltatásban is használják; a bűn nagysága szerint 10—50 bambuszbot-ütést kap a bűnös 2 fontos bottal, vagy 50—100 ütést 2 1/2 fontossal.

Nevezetes a bambusz mint közlekedési eszköz. A hajónak minden része az árbóctól a fedélzetig bambuszból kerül ki. A régi portugál írók szerint a *Bambusa maxima* két indernodiumát hosszában felezve használták lélekvesztő csolnaknak, de ez nem valószínű, mert a legvastagabb bambusz átmérője az 1 lábat nem haladja túl. A kínai földműves igen könnyű bárkákat épít bambuszból, mely sekély járatú s lehetővé teszi neki, hogy árúit a piacra vigye, hová különben a szállítás drágasága miatt el nem juttathatná. Siam fővárosá-

nak lakóháza is bambusz bárkákra vannak építve, pedig a lakosok száma a 100,000-et meghaladja. A szumatrai »rakicz«-ok vagy uszó házak anyaga szintén bambusz s ezeken szállítják le a folyókon a belföld árúit. Palembang maláji városrésze (Szumatrán) csupa ily rakiczból áll, melyeket az árapály néhány lábnyira felemel. Hidaknak mindenütt alkalmazzák a bambuszt. Kínában a hidnak használt bambusz csak 10—12 cm. átmérőjű és a hidon mégis lehet lovagolni, oly erős. A himaljai függőhíd állványai bambuszból, s folyton himbáló hídja pedig rotang-fonadékból áll, mely a legnagyobb teher alatt sem szakad le.

A földművelésben megbecsülhetetlen szolgálatot végez a bambusz; mint természetes csövet a legjobban alkalmazzák Kínában és Japánban a rizsföldek öntözésére, miután előzőleg a válaszfalakat tüzes vassal eltávolíták, s az egészet kívül-belül olajjal impregnálták. Közép-Szumatrán a földművelés minden eszköze kivétel nélkül bambuszból készül. A kínai-ültetvényekben a fiatal hajtásokat bambusz-gyékénnyel takarják le a Nap heve ellen; a pálmabor lecsapolásában a közel álló fákat bambusz-csövekkel kötik egybe s a nedvet közös edénybe vezetik le, mely szintén bambuszból készül, s melyben azután a vásárra is viszik. Ezenkívül még számtalan módon és helyen használják a bambuszt, a minek felsorolása óriási tért kívánna.

A gyermek bambuszjátékkal mulat s a felnőtt minden lépten-nyomon a bambusszal találkozik; bambuszon ül, fekszik, rajta és alatta alszik, vele jár, rajta eszik, belőle iszik, vele vág, tüzet csinál, főz, benne vizet és más tápanyagot tart el, vele és reája ír, vele zenél és zajt csap; ez veszi körül a házat, a kertjét, megvédi gyenge növényeit; ezzel megy a harcba, a vadászatra és halászatra, megmérgezi, megsebezi ellenfelét, meggyógyítja önmagát; ebből van kalapja, ruhája, ernyője, legyezője; ezzel ézen közlekedik,

megjárja a folyókat, áthidalja a vizeket, törvényt lát; ennek rostjait fonja, szövö ezerféleképen. S így azután nem csoda, ha a benszülöttek a bambuszt nemcsak különösen szeretik, hanem a hála, a tisztelet és imádat jeleivel veszik körül, szentté teszik; a malájok imádkozó helyeiket bambusszal ültetik körül; a kínaiak híres Ting-Tong pagodjába gyönyörű bambusz-allé vezet be; a japánok a tabasirt a megsebzések ellen amuletnek viselik. Celebes királyának őseit bambuszból származtatja a néprege s hasonló származtatásra találunk a régi kínai könyvekben is.

A bambusz művelését mindenütt, a hol azt rendszeresen üzik, komoly tanulmány tárgyává tették. Japánban egy két kötetes munkát írtak róla japáni nyelven; a kínaiakról már fentebb megemlékeztünk; az afrikai Abiszíniában pedig valóságos rendszeres erdőgazdaságot folytatnak a bambusszal. Gyors elterjedését igen megkönnyíti szívós természete; az ember levág két internodiumot, egyik végét a földbe dugja s ez gyökereket ereszt és rhizómát fejleszt, s az új növény hajtásaival tovább tenyész, s ez annyira megy, hogy Jamaikában a yams növény bambuszkarói is meggyökeresednek.

Európában szintén sok kísérletet tettek a bambusz meghonosítására s nagyrészt sikerrel. Zürich mellett a *Phyllostachys nigra* 18 láb magas, télenyáron szabadon van, s »úgy nő mint a gaz«. M i m r o tábornok 11 fajt említ fel, melyet Európában is művelnek, R i-

v i è r e pedig hosszú időn át tett tapasztalatai alapján a következő fajokat ajánlja a mérsékelt Európa számára: 1. *Phyllostachys mitis* Poir. Japán; 2. *Ph. Quiloi* Hort. Japán; 3. *Ph. viridi-glaucescens* Carr. Észak-Khína; 4. *Ph. nigra* Lodd. Kelet-India, Khína, Japán; 5. *Ph. aurea* Hort. Japán; 6. *Ph. flexuosa* Hort. Észak-Khína; 7. *Ph. violascens* Hort. (?); 8. *Ph. sulphurea* Hort. (?); 9. *Arundinaria Simoni* Carr. Japán; 10. *A. Japonica* Sieb. et Jucc. Japán; 11. *A. falcata* Nees. Himalaja; 12. *A. Fortunei* Houtte. Japán; 13. *Bambusa quadrangularis* Fenzl. Japán, China.

A nagyban való művelést ipari és gazdasági czélokra Dél-Franciaországban kísérlették meg; egy természetű ott öt éven át tiszta 13% nyereséggel dolgozott; e természetű különösen hangsúlyozza a műveléssel járó csekély fáradságot, a növénynek gondozásra nem szoruló életét és könnyű szaporíthatóságát. Nimesben a *Bambusa violascens*-t művelik nagyban, s belőle könnyű és olcsó butorokat készítenek, a nádból pedig igen sokat visznek ki Párizsba és Angliába. A francia bevétel a bambusz-nádból 1875-ben 2.161,691 kilót meghaladta mintegy 2.156,000 frank értékben, s a »bamboutiers«-ek műterméiben a szükséglet évről évre nő. Némely faj a hideget kiválóan kibírja s Franciaország némely helyén a 10—15° C. fagyot kár nélkül elviseli s így a bambusz valószínűleg Európában is meghonosulhat.

IFJ. JANKÓ JÁNOS.

Creative Commons License Deed

Nevezd meg! - Így add tovább! 3.0 Unported (CC BY-SA 3.0)

Ez a [Legal Code \(Jogi változat, vagyis a teljes licenc\)](#) szövegének közérthető nyelven megfogalmazott kivonata.

[Figyelmeztetés](#)

A következőket teheted a művel:

szabadon másolhatod, terjesztheted, bemutathatod és előadhatod a művet

származékos műveket (feldolgozásokat) hozhatsz létre

kereskedelmi célra is felhasználhatod a művet

Az alábbi feltételekkel:

Nevezd meg! — A szerző vagy a jogosult által meghatározott módon fel kell tüntetned a műhöz kapcsolódó információkat (pl. a szerző nevét vagy álnévét, a Mű címét).

Így add tovább! — Ha megváltoztatod, átalakítod, feldolgozod ezt a művet, az így létrejött alkotást csak a jelenlegivel megegyező licenc alatt terjesztheted.

Az alábbiak figyelembevételével:

Engedélyezés — A szerzői jogok tulajdonosának engedélyével bármelyik fenti feltételtől [eltérhetsz](#).

Közkinccs — Where the work or any of its elements is in the [public domain](#) under applicable law, that status is in no way affected by the license.

Más jogok — A következő jogokat a licenc semmiben nem befolyásolja:

- Your fair dealing or [fair use](#) rights, or other applicable copyright exceptions and limitations;
- A szerző [személyhez fűződő](#) jogai
- Más személyeknek a művet vagy a mű használatát érintő jogai, mint például a [személyiségi jogok](#) vagy az adatvédelmi jogok.

- **Jelzés** — Bármilyen felhasználás vagy terjesztés esetén egyértelműen jelezned kell mások felé ezen mű licencfeltételeit.